

CONTENTS | MUNDARIJA | СОДЕРЖАНИЕ

260. Ergasheva, C. M. (2023). AXBOROT – KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI VOSITALARI VA ULARNI TA'LIM JARAYONIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI. *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1073-1077.
261. Shakarova, N. N. (2023). TA'LIM SIFATINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING O'RNI VA AHAMIYATI. *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1078-1081.
262. Bo'ronova, F. (2023). TARIX DARSLARIDA TA'LIMNI AXBOROTLASHTIRISHNING IMKONIYATLARI. *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1082-1087.
263. Yursinboyev, J. M. (2023). IJTIMOY FANLARNI O'QITISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI. *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1088-1092.
264. Nomozov, M. (2023). TARIX FANLARINI O'QITISHDA DARSDAN TASHQARI MASHG'ULOTLARDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH. *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1093-1103.
265. Оллоёров, Ш., Наркулов, Р., & Латипов, А. (2023). ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ УЧАЩИХСЯ. *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1104-1110.
266. Каримов, С., Чориева, В., & Муратов, Д. (2023). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ. *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1111-1116.
267. Очилова, Н. (2023). ОСНОВНЫЕ ПЛАТФОРМЫ ОНЛАЙН-КУРСОВ. *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1117-1122.
268. Машрабова, К., Бегалиева, Ш., & Набижонова, Д. (2023). ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ. *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1123-1127.
269. Nurmuhammadova, N. N. (2023). MNEMONIK TEXNOLOGIYALAR ORQALI TA'LIMNI RAQAMLASHTIRISH (KODLASH). *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1128-1130.
270. Abduqodirova, S. (2023). O'ZBEK VA TURK TILLARIDA SO'Z YASALISHI. *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1131-1134.
271. Jovliyeva, Y. A. (2023). O'ZBEK XALQ DOSTONLARINING BADIYATI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1135-1137.
272. Jumanazarova, U. R. (2023). O'QUVCHILARNI MATN USTIDA ISHLASHGA O'RGATISH USULLARI. *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 1138-1140.

O'QUVCHILARNI MATN USTIDA ISHLASHGA O'RGATISH USULLARI

Umidxon Rustambek qizi Jumanazarova,
Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
o'zbek tili va adbiyoti yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: O'.R. Saidov, f.f.f.d. (PhD)

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada maktab o'quvchilariga matn bilan ishlashni o'rgatishdagi samarali usullar va ularda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga doir metodik qarashlar o'z ifodasini topgan.

Kalit so'zlar: Matn, mustaqil fikrlash, qayta hikoyalash, lug'at bilan ishlash, reja tuzish

Maktab o'quvchilarini o'z fikrini mustaqil yozishga, o'qilgan matnlarni qayta hikoya qilishga o'rgatishni iloji boricha erta boshlagan ma'qul. Buning uchun o'quvchilar matnni og'zaki hikoya qilayotganda qo'llangan alohida so'zlarni yozishdan gapni yozishga, so'ng matnni qismlarini yozishga va ikkinchi sinfdan boshlab maxsus tanlangan kichik matn asosida bayon yozishga o'rgatiladi.

O'quv jarayonini loyihalashtirish haqidagi adabiyotlarda loyihalashtirish uch bosqichdan iborat bo'lishi haqida fikrlar bildirilmoqda:

1. O'quvchilar maqsadlari va natijalarini belgilash;
2. Natijalar asosida nazorat topshiriqlari va baholash mezonlarini ishlab chiqish;
3. O'quv jarayonining texnologik xaritasi (dars ishlanmasi) ni ishlab chiqish.

Darsga tayyorgarlik maqsadni aniqlash va topshiriqlar ishlab chiqishdan boshlanadi.

Darsning maqsadi: O'quvchilarda matn bilan ishlash ko'nikma va malakasini oshirish. Matnning asosiy fikrini aniqlash. Matn tarkibidagi tushunarsiz so'zlar ustida ishlash, ularni kundalik hayotta qo'llay olishga o'rgatish.

Mir Alisher Navoiyning aksariyat asarlari, xususan, «Xamsa» dagi bir necha boblar so'z ta'rifiga bag'ishlangan. Ularni mutolaa qilar ekanmiz, so'zning qudrati, ta'sir kuchi, jilvasiga alohida urg'u berilganligiga guvoh bo'lamiz. Shoir, avvalo, hayot mohiyati hisoblangan to'rt unsur: suv, havo, olov, tuproqning ham, yetti qavat osmondagi yetti sayyoraning ham so'z tufayli vujudga kelganini ta'kidlaydi.

Insonni hayvonot olamidan farqlovchi asosiy belgi ham soʻz ekanligini aytadi:
Insonni soʻz ayladi judo hayvondin,
Bilkim, guhari sharifroq yoʻq ondin.

Shunday ekan, soʻz gavharining sharofati shunchalar yuksakki, uning qarshisida eng qimmatbaho narsalar ham qadrsizlanadi:

Soʻz guhariga erur oncha sharaf,
Kim boʻla olmas anga gavhar sadaf.

Xullas, Alisher Navoiy asarlari bizni dunyoning eng sirli moʻjizasi hisoblangan soʻzga ehtiyotkorlik va masʼuliyat bilan munosabatda boʻlishga, uni qadrlashga chorlaydi. (M. Siddiqov)

1-topshiriq. Matn uchun sarlavha tanlash.

Bu topshiriqda oʻquvchilar matn mazmuni bilan tanishadilar va matn uchun mos boʻlgan sarlavha tanlaydilar. Oʻquvchilar matnga turli sarlavhalar masalan “Alisher Navoiy – soʻz mulkinging sultoni”, “Soʻzning qudrati”, “Soʻz – dunyoning eng sirli moʻjizasi” sarlavhalarini qoʻyadilar. Bu esa oʻquvchini matnni puxta oʻqib chiqishiga yordam beradi.

2-topshiriq. Imlo xatolar ustida ishlash.

Bunda oʻquvchilar matn takibidan boʻgʻiz undoshi **h** va chuqur til orqa undoshi **x** mavjud soʻzlarni ajratib, xato va toʻgʻrilarga ajratadi.

Xususan, guvoh, hisoblanad, soʻz, guhar, xullas

3-topshiriq. Lugʻat ustida ishlash.

Oʻquvchilar oʻzi uchun notanish boʻlgan soʻzlarni ajratib, maʼnolarini izohlaydilar.

Mir – amir

Guhar – gavhar

4- topshiriq. Matn qismlari joylashuvini aniqlash.

Bunda oʻquvchilar matn mazmuniy bogʻlanishidan kelib chiqib matn qismlarini toʻgʻri joylashtirib chiqishadi.

1. Insonni hayvonot olamidan farqlovchi asosiy belgi ham soʻz ekanligini aytadi:

Insonni soʻz ayladi judo hayvondin,
Bilkim, guhari sharifroq yoʻq ondin.

2. Xullas, Alisher Navoiy asarlari bizni dunyoning eng sirli mo'jizasi hisoblangan so'zga ehtiyotkorlik va mas'uliyat bilan munosabatda bo'lishga, uni qadrlashga chorlaydi.

3. Mir Alisher Navoiyning aksariyat asarlari, xususan, «Xamsa»dagi bir necha boblar so'z ta'rifiga bag'ishlangan. Ularni mutolaa qilar ekanmiz, so'zning qudrati, ta'sir kuchi, jilvasiga alohida urg'u berilganligiga guvoh bo'lamiz. Shoir, avvalo, hayot mohiyati hisoblangan to'rt unsur: suv, havo, olov, tuproqning ham, yetti qavat osmondagi yetti sayyoraning ham so'z tufayli vujudga kelganini ta'kidlaydi.

4. Shunday ekan, so'z gavharining sharofati shunchalar yuksakki, uning qarshisida eng qimmatbaho narsalar ham qadrsizlanadi:

So'z guhariga erur oncha sharaf,

Kim bo'la olmas anga gavhar sadaf.

5-topshiriq. Matn qismlari bo'yicha reja tuzish.

Bunda o'quvchilar matn qismlari mazmuni yuzasidan reja tuzishni o'rganishadi.

1. So'z qudrati

2. Insonni so'z ayladi judo hayvondin...

3. So'z gavhardir

4. So'z dunyoning eng sirli mo'jizasi

Uyga vazifa: ushbu matnga o'xshash bo'lgan matndan foydalanib, lug'atlar bilan ishlash, yoki "So'z qudrati" mavzusida insho yozib, unda iboralar, hikmatli so'zlar va maqollardan foydalanish.

Sh.Yuldasheva aytganidek: "Ta'lim texnologiyalarini majburan qo'llash orqali maqsadga erishib bo'lmaydi Aksincha, tajribali pedagoglar tomondan asoslangan yoki ular tomonidan qo'llanilayotgan ilg'or texnologiyalardan foydalanish bilan birga, ularni ijodiy rivojlantirish maqsadga muvofiqdir".

REFERENCES:

1. Sobirova Z. O'quv jarayonini loyihalashtirish // Ta'lim texnologiyalari. – T.: 2006. – № 3.
2. Matchonov S. va boshq. Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish metodikasi darslik. – T.: "Ishonchli hamkor", 2021.
3. Yuldasheva Sh. O'zbek tili ta'limida innovatsion texnologiyalar // o'quv qo'llanma. – Toshkent: "Innovatsiya-Ziyo", 2021.
4. www.ziyouz.com
5. www.arxiv.uz

